

**नेपाल सरकार**  
**शिक्षक सेवा आयोग**

आधारभूत (निम्न माध्यमिक र प्राथमिक) तह तृतीय श्रेणीको खुल्ला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम २०७६

लिखित परीक्षा : पूर्णाङ्क: २००

१ सामान्य परीक्षा : पूर्णाङ्क: १००

२ विषयगत परीक्षा : पूर्णाङ्क: १००

**लिखित परीक्षा योजना ( Written Examination Scheme)**

| विषय क्षेत्र                                          | पूर्णाङ्क | उत्तीर्णाङ्क | प्रश्न संख्या | अङ्कभार | परीक्षा प्रणाली         | समय     |
|-------------------------------------------------------|-----------|--------------|---------------|---------|-------------------------|---------|
| सामान्य परीक्षा<br>(विज्ञापन भएका सबै विषयहरूका लागि) | १००       | ५०           | ५०            | ५०× २   | वस्तुगत / बहुवैकल्पिक   | १ घण्टा |
| सम्बन्धित विषयको विषयगत परीक्षा                       | १००       | ४०           | १०            | १०× १०  | विषयगत<br>विश्लेषणात्मक | ३ घण्टा |

लिखित परीक्षा अन्तरगत सामान्य परीक्षाको पाठ्यक्रम ढाँचा, विषय क्षेत्र र अङ्कभार

| खण्ड | विषय क्षेत्र                            | परीक्षा प्रणाली       | अङ्क भार | प्रश्न सङ्ख्या | समय     |
|------|-----------------------------------------|-----------------------|----------|----------------|---------|
| क    | सामान्य ज्ञान                           | वस्तुगत / बहुवैकल्पिक | ३०       | १५             | १ घण्टा |
| ख    | शिक्षा सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान           |                       | ४०       | २०             |         |
| ग    | सूचना तथा सञ्चार प्रविधि                |                       | १०       | ५              |         |
| घ    | संविधान, शिक्षा सम्बन्धी ऐन तथा नियमहरू |                       | १०       | ५              |         |
| ङ    | बौद्धिक परीक्षण                         |                       | १०       | ५              |         |

**द्रष्टव्य:**

- वस्तुगत/बहुवैकल्पिक परीक्षाको लागि १ घण्टा समय निर्धारण गरिएको छ।
- वस्तुगत/बहुवैकल्पिक प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर वापत २० प्रतिशत अङ्क कटौत गरिनेछ तर उत्तर नदिएमा अङ्क कटौत गरिने छैन।
- यस पाठ्यक्रम अन्तर्गतका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून (ऐन, नियम) तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ।
- सामान्य परीक्षा विज्ञापन भएका सबै विषयहरूका लागि एउटै अर्थात साझा हुनेछ।
- सामान्य परीक्षामा उत्तीर्ण गरेका उमेदवारहरूले मात्र सम्बन्धित विषयको विषयगत परीक्षामा सम्मिलित गराइने छ।
- सम्बन्धित विषयको विषयगत परीक्षामा उत्तीर्णाङ्क ल्याउने उमेदवारले सामान्य परीक्षामा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्कको ५० प्रतिशत अङ्क जोडेर लिखित परीक्षाको नतीजा प्रकाशन गरिने छ।
- निम्न माध्यमिक र प्राथमिक तहको परीक्षा छुट्टाछुट्टै सञ्चालन हुनेछ।
- यो पाठ्यक्रम २०७६/११/०१ देखि लागू हुनेछ।

## आधारभूत (निम्न माध्यमिक र प्राथमिक) तह तहको सामान्य परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड: क सामान्य ज्ञान र समसामयिक विषय

(३० अङ्क)

### १. ब्रह्माण्ड सम्बन्धी जानकारी

१.१. सौर्यमण्डल: सूर्य, ग्रह, उपग्रह, तारा

१.२. पृथ्वी: परिचय, उत्पत्ति र गति

### २. विश्वको भूगोल

२.१. महासागर, महादेश, भौगोलिक क्षेत्र र विशेषता

२.२. अवस्थिति, अक्षांस, देशान्तर, अन्तर्राष्ट्रिय तिथि रेखा, समय र दूरी

२.३. जलवायु, पर्वत श्रृङ्खला, मरुभूमि, भूकम्प, ज्वालामुखी, नदी र हिमनदी

### ३. नेपालको भूगोल

३.१. भौगोलिक अवस्था, धरातलीय स्वरूप, किसिम र विशेषता

३.२. प्राकृतिक स्रोतहरू, किसिम, उपलब्धता र उपयोग

३.३. भौगोलिक विविधता र जनजीवन

३.४. हावापानीको किसिम, विशेषता र त्यसको प्रभाव

### ४. नेपालको इतिहास, संस्कृति र सामाजिक व्यवस्था

४.१. आधुनिक इतिहास: महत्त्वपूर्ण राजनीतिक घटनाक्रम

४.२. नेपाली समाज: बनोट, सामाजिक प्रथा, परम्परा, मूल्य र मान्यता

४.३. सांस्कृतिक सम्पदा: किसिम, स्थिति, विशेषता, महत्त्व र संरक्षण

### ५. नेपालको आर्थिक विकास

५.१. नेपालको अर्थतन्त्रको स्वरूप

५.२. विकासका पूर्वधारहरू: शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, उद्योग, यातायात, विद्युत र पर्यटन

५.३. चालु आवधिक योजना र बजेट

### ६. वातावरण, विज्ञान र प्रविधि

६.१. दीगो विकास, नेपालको जलवायुको अवस्था, हरितगृह प्रभाव, वातावरण प्रदूषण

६.२. पारिस्थितिक पद्धति (Ecosystem): परिचय र प्रकार

६.३. जनसांख्यिकीय, शहरीकरण र बसाइँ सराई र असर

६.४. जैविक प्रविधि र वैकल्पिक उर्जा

६.५. विज्ञान र प्रविधिको विकास

### ७. अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध तथा संघ/संस्था

७.१. संयुक्त राष्ट्रसंघ: यसका अंगहरू, विशिष्टीकृत संस्था र तिनका गतिविधिहरू

७.२. क्षेत्रीय संगठन: सार्क र विमस्टेक

### ८. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय महत्त्वका राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक, वैज्ञानिक, सांस्कृतिक लगायत समसामयिक घटना सम्बन्धी जानकारी

१. शिक्षाको परिचय र नेपालको शैक्षिक विकास

- १.१. शिक्षाको अर्थ, परिभाषा, स्वरूप, उद्देश्यहरू र कार्यहरू
- १.२. नेपालको आधुनिक शैक्षिक इतिहास
- १.३. शैक्षिक संगठन र संरचना

२. शिक्षा मनोविज्ञान

- २.१. शिक्षा मनोविज्ञान: अर्थ, अवधारणा, आवश्यकता र महत्त्व
- २.२. मानव विकास: वृद्धि र विकासको अवधारणा, चरण र विशेषता
- २.३. उत्तर बाल्यावस्था: विशेषता, उत्तर बाल्यावस्थामा देखापर्ने परिवर्तनहरू (शारीरिक, मानसिक, संवेगात्मक, सामाजिक परिवर्तन) रुचिहरू
- २.४. उत्तर बाल्यावस्थाका विद्यार्थीहरूको सामाजिकीकरणमा शिक्षक र अभिभावकको भूमिका

३. सिकाइ र प्रभाव पार्ने तत्वहरू

- ३.१. सिकाइ: परिचय, अर्थ, स्वरूप र प्रभाव पार्ने तत्वहरू
- ३.२. सिकाइको स्थानान्तरण: अवधारणा, प्रकार, सिद्धान्त र प्रभाव पार्ने तत्वहरू
- ३.३. उत्प्रेरणा: अवधारणा, आवश्यकता र विद्यार्थीहरूमा उत्प्रेरणा जगाउने उपायहरू
- ३.४. पुनर्वल (Reinforcement): अवधारणा, प्रकार र प्रयोग

४. सिकाइ प्रकृया र सिकाइका सिद्धान्तहरू

- ४.१. सिकाइका सिद्धान्त: परिचय, विशेषता र शैक्षिक उपयोगिता
- ४.२. शास्त्रीय सम्बन्धन सिद्धान्त (Classical Conditioning Theory)
- ४.३. कार्यपरक सम्बन्धन सिद्धान्त (Operant Conditioning Theory)

५. पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक

- ५.१. पाठ्यक्रमको परिचय, अवधारणा, उद्देश्य, क्षेत्र र क्रम
- ५.२. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६
- ५.३. पाठ्यक्रममा विविधता व्यवस्थापन, स्थानीय पाठ्यक्रम, एकीकृत पाठ्यक्रम
- ५.४. पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक र शिक्षक निर्देशिका र सम्बन्ध

६. शिक्षण सिकाइको योजना, विधि र शिक्षण सामग्री

- ६.१. शैक्षणिक योजना: अर्थ र आवश्यकता, वार्षिक कार्ययोजना, वार्षिक शैक्षणिक योजना, एकाइ योजना र दैनिक पाठ्ययोजना
- ६.२. शिक्षण सिकाइ विधि: अर्थ, शिक्षक केन्द्रीत शिक्षण विधि, अन्तरक्रियात्मक शिक्षण विधि, विद्यार्थी केन्द्रीत शिक्षण विधि
- ६.३. शिक्षण सामग्री: अर्थ, वर्गीकरण, निर्माण, प्रयोग र भण्डारण

७. मूल्याङ्कन र परीक्षा

- ७.१. मापन र मूल्याङ्कन बीच भिन्नता, मूल्याङ्कनका प्रकार, साधन र विशेषता
- ७.२. परीक्षाको अर्थ र प्रकार (विषयगत, वस्तुगत, स्तरीकृत र शिक्षक निर्मित परीक्षा)
- ७.३. प्रश्नपत्र निर्माण, विशिष्टीकरण तालिका, प्रश्नहरूको विश्लेषण, वैधता र विश्वसनीयता
- ७.४. निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणाली, अक्षराङ्कन पद्धति र नेपालको सन्दर्भमा निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अवस्था

#### द. शैक्षिक व्यवस्थापन र शैक्षणिक संगठन

- द.१. कक्षाकोठा व्यवस्थापन: अवधारणा, आवश्यकता र महत्त्व
- द.२. कक्षाकोठामा विविधता व्यवस्थापन: भाषिक, लैङ्गिक, अपाङ्गता, आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक
- द.३. शैक्षणिक संगठन: कक्षा शिक्षण, बहुकक्षा शिक्षण, विषय शिक्षण, मिश्रित शिक्षण
- द.४. विद्यालयमा द्वन्द्व व्यवस्थापन, विपत व्यवस्थापन, सङ्कट व्यवस्थापन

#### ९. शिक्षक पेशागत विकास र शैक्षिक अनुसन्धान

- ९.१. शिक्षक तालिम र क्षमता विकास
- ९.२. शैक्षिक अनुसन्धान: अर्थ, आवश्यकता र महत्त्व
- ९.३. घटना अध्ययन र कार्यमूलक अनुसन्धान: उद्देश्य, र प्रयोग

#### खण्ड ग सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

(१० अङ्क)

१. कम्प्युटर: परिचय, प्रकार, हार्डवेयर, सफ्टवेयर र अफिस प्याकेज, (वर्ड, एक्सेल, पावर प्वान्ट) इमेल, इन्टरनेट।
२. विद्यालयमा प्रयोग गरिने साधारण सफ्टवेयर सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान
३. शिक्षण सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग (श्रव्य, दृश्य तथा अन्तरक्रियात्मक डिजिटल सामग्री, ई-पुस्तकालय), विकास र व्यवस्थापन
४. साइबर अपराध र सुरक्षा सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान

#### खण्ड: घ संविधान, शिक्षा सम्बन्धी ऐन तथा नियमहरू

(१० अङ्क)

१. नेपालको संविधान (मौलिक हक र राज्यका निर्देशक सिद्धान्तहरू)
२. शिक्षा ऐन, २०२८
३. शिक्षा नियमावली, २०५९
४. शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७
५. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ (शिक्षा सम्बन्धी )

#### खण्ड: ङ: सामान्य बौद्धिक परीक्षण (General Mental Ability Test)

(१० अङ्क)

#### १. शाब्दिक बौद्धिक परीक्षण (Verbal Intelligence test)

- १.१. शब्द ज्ञान परीक्षण (Word knowledge tests)
- १.२. समरूपता ( Analogies )
- १.३. शाब्दिक वर्गीकरण (Verbal Classification)
- १.४. विपरीतार्थक, समानार्थी (Antonyms, Synonyms)
- १.५. शाब्दिक पजलहरू, अमिल्दा शब्दहरू (Verbal Puzzles Including Jumbled Words)

#### २. गणितीय क्षमता (Mathematical Ability)

- २.१. श्रेणीक्रम समस्याहरू (Series Problems)
- २.२. छुटेका सङ्ख्याहरू पुरा गर्ने (Fill in the Missing Numbers)
- २.३. गणितीय पजलहरू (Mathematical Puzzles)

- २.४. भिन्न र दशमलव (Fraction and Decimal)
- २.५. प्रतिशत र अनुपात (Percentage and Ratio)
- २.६. नाफा, नोक्सान, कार्य र समय (Profit, Loss, Time and Work)
- २.७. तथ्याङ्क परीक्षण, विश्लेषण र प्रमाणीकरण (Data Checking, Data Interpretation and Verification)

### ३. स्थानिक तार्किक सीप (Spatial Reasoning Skills)

- ३.१. वस्तु मिलान (Object Assembly)
- ३.२. अङ्क संकेत/ कोडिङ्ग (Digit Symbol/Coding)
- ३.३. चित्र मिलान (Picture Arrangement)
- ३.४. चित्र पुरा गर्ने (Picture Completion)
- ३.५. मेट्रिक्स रिजनिङ (Matrix Reasoning)

### ४. दृश्यात्मक/धारणात्मक सीप (Visual/Perceptual Skills)

- ४.१. सीमित सूचनाको आधारमा निश्कर्ष (Stringing separate related pieces of Information)
- ४.२. समान प्रकारका वस्तु पहिचान (Picking out identical things from a collection)
- ४.३. असमान वस्तु/चित्र पहिचान (Identifying the odd one out)

## अङ्क विभाजन तालिका

| विषय क्षेत्र                                              |                                                                                                                               | प्रश्न संख्या | अङ्क        | कूल जम्मा |
|-----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|-------------|-----------|
| <b>खण्ड क: सामान्य ज्ञान</b>                              |                                                                                                                               |               |             |           |
| १                                                         | ब्रह्माण्ड सम्बन्धी जानकारी                                                                                                   | १             | १×२         | २         |
| २                                                         | विश्वको भूगोल                                                                                                                 | २             | २×२         | ४         |
| ३                                                         | नेपालको भूगोल                                                                                                                 | २             | २×२         | ४         |
| ४                                                         | नेपालको इतिहास, संस्कृति र सामाजिक व्यवस्था                                                                                   | २             | २×२         | ४         |
| ५                                                         | नेपालको आर्थिक विकास                                                                                                          | २             | २×२         | ४         |
| ६                                                         | वातावरण, विज्ञान र प्रविधि                                                                                                    | २             | २×२         | ४         |
| ७                                                         | अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध तथा संघ/संस्था                                                                                        | २             | २×२         | ४         |
| ८                                                         | राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय महत्त्वका राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक, वैज्ञानिक, सांस्कृतिक लगायत समसामयिक घटना सम्बन्धी जानकारी | २             | २×२         | ४         |
| <b>जम्मा</b>                                              |                                                                                                                               | <b>१५</b>     | <b>१५×२</b> | <b>३०</b> |
| <b>खण्ड ख: शिक्षा सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान</b>              |                                                                                                                               |               |             |           |
| १                                                         | शिक्षाको परिचय र नेपालको शैक्षिक विकास                                                                                        | २             | २×२         | ४         |
| २                                                         | शिक्षा मनोविज्ञान                                                                                                             | ३             | ३×२         | ६         |
| ३                                                         | सिकाइ र प्रभाव पार्ने तत्वहरू                                                                                                 | २             | २×२         | ४         |
| ४                                                         | सिकाइ प्रकृया र सिकाइका सिद्धान्त                                                                                             | २             | २×२         | ४         |
| ५                                                         | पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक                                                                                                     | ३             | ३×२         | ६         |
| ६                                                         | शिक्षण सिकाइ योजना, विधि र शिक्षण सामग्री                                                                                     | २             | २×२         | ४         |
| ७                                                         | मूल्याङ्कन र परीक्षा                                                                                                          | २             | २×२         | ४         |
| ८                                                         | शैक्षिक व्यवस्थापन र शैक्षणिक संगठन                                                                                           | २             | २×२         | ४         |
| ९                                                         | शिक्षक पेशागत विकास, शैक्षिक अनुसन्धान                                                                                        | २             | २×२         | ४         |
| <b>जम्मा</b>                                              |                                                                                                                               | <b>२०</b>     | <b>२०×२</b> | <b>४०</b> |
| <b>खण्ड ग: सूचना तथा सञ्चार प्रविधि</b>                   |                                                                                                                               |               |             |           |
| १                                                         | कम्प्युटर सम्बन्धी                                                                                                            | १             | १×२         | २         |
| २                                                         | विद्यालयमा प्रयोग गरिने साधारण सफ्टवेयर                                                                                       | १             | १×२         | २         |
| ३                                                         | शिक्षण सिकाइमा सूचना प्रविधिको प्रयोग                                                                                         | २             | २×२         | ४         |
| ४                                                         | साइबर अपराध र सुरक्षा                                                                                                         | १             | १×२         | २         |
| <b>जम्मा</b>                                              |                                                                                                                               | <b>५</b>      | <b>५×२</b>  | <b>१०</b> |
| <b>खण्ड घ: संविधान तथा शिक्षा सम्बन्धी ऐन तथा नियमहरू</b> |                                                                                                                               |               |             |           |
| १                                                         | नेपालको संविधान                                                                                                               | १             | १×२         | २         |
| २                                                         | शिक्षा ऐन, २०२८                                                                                                               | १             | १×२         | २         |
| ३                                                         | शिक्षा नियमावली, २०५९                                                                                                         | १             | १×२         | २         |

|                         |                                                  |    |      |     |
|-------------------------|--------------------------------------------------|----|------|-----|
| ४                       | शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७                  | १  | १×२  | २   |
| ५                       | स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ (शिक्षा सम्बन्धी) | १  | १×२  | २   |
| जम्मा                   |                                                  | ५  | ५×२  | १०  |
| खण्ड ड: बौद्धिक परीक्षण |                                                  |    |      |     |
| १                       | शाब्दिक बौद्धिक परीक्षण                          | २  | २×२  | ४   |
| २                       | गणितीय क्षमता                                    | १  | १×२  | २   |
| ३                       | स्थानिक तार्किक सीप                              | १  | १×२  | २   |
| ४                       | दृश्यात्मक/धारणात्मक सीप                         | १  | १×२  | २   |
| जम्मा                   |                                                  | ५  | ५×२  | १०  |
| कूल जम्मा               |                                                  | ५० | ५०×२ | १०० |

नेपाल सरकार  
शिक्षक सेवा आयोग

प्राथमिक तह खुला प्रतियोगीतात्मक विषयगत परीक्षाको पाठ्यक्रम- २०७७

तह: प्राथमिक

पूर्णाङ्क: १००

समय: ३ घण्टा

खण्ड क

एकाइ एक: शैक्षणिक योजना र कक्षाकोठा व्यवस्थापन

- १.१ शैक्षणिक योजना: परिचय, आवश्यकता, निर्माण र प्रयोग (वार्षिक कार्य तालिका, वार्षिक शैक्षिक योजना, एकाइ योजना, दैनिक पाठ्योजना र दैनिक कार्यतालिका), कक्षाकोठा व्यवस्थापन (अवधारणा र महत्व, कक्षाकोठाको वातावरण र बसाइ व्यवस्थापन)
- १.२ शैक्षणिक व्यवस्थापन: कक्षा शिक्षण, विषय शिक्षण र बहुकक्षा शिक्षण, कक्षा कोठामा विविधता व्यवस्थापन (भाषिक, सामाजिक, सिकाइ क्षमता, बौद्धिक र शारीरिक)
- १.३ शैक्षिक सामग्री र शैक्षिक सुधार: शैक्षिक सामग्रीको प्रकार र निर्माण, प्राथमिक तहमा अध्यापन हुने विषयहरूको विषयगत शैक्षिक सामग्री निर्माण र प्रयोग
- १.४ विद्यालय समुदाय सम्बन्ध: विद्यालयको विकासमा समुदायको सहभागिता र दायित्व, समुदायको विकासमा विद्यालयको योगदान, विद्यालय र समुदाय बीच सम्बन्ध

एकाइ दुई: बाल मनोविज्ञान

- २.१ बालमनोविज्ञान: अर्थ, क्षेत्र, आवश्यकता र महत्व
- २.२ मानव वृद्धि र विकास: वृद्धि र विकासको अवधारणा, मानव विकासका विशेषताहरू र मानव विकासका चरणहरू
- २.३ पूर्व वाल्यावस्था तथा उत्तर वाल्यावस्था: परिचय, विकासात्मक कार्य, विशेषताहरू, शारीरिक र संवेगात्मक परिवर्तन तथा प्रभाव, रुचिहरू, संकटहरू, पूर्व र उत्तरवाल्यावस्थाका विद्यार्थीको सुरक्षित विकासमा शिक्षक र अभिभावकको भूमिका
- २.४ सिकाइ: अर्थ, स्वरूप र शैलीहरू, परिपक्वता र सिकाइ बीच अन्तर सम्बन्ध, स्व प्रतिविम्बन र सिकाइ, सिकाइमा स्थानान्तरण, स्मरण र विस्मरण, उत्प्रेरणा र सिकाइ

एकाइ तीन: शिक्षण विधि र विद्यार्थी मूल्याङ्कन

- ३.१ शिक्षण विधि: प्राथमिक तहमा अध्यापन हुने विषयहरूको विषयगत शिक्षण विधि (परिचय, विशेषताहरू, शिक्षण विधिको वर्गीकरण र प्रयोग), पाठ्यपुस्तक र शिक्षक निर्देशिकासँग शिक्षण विधिको सम्बन्ध
- ३.२ शैक्षणिक प्रविधि: अर्थ, परिभाषा, महत्व, वर्तमान अभ्यास, व्यवस्थापन र प्रयोग

- ३.३ परीक्षा र मूल्याङ्कन: परीक्षाको अवधारणा, उद्देश्य, प्रकारहरू, शिक्षक निर्मित परीक्षा र स्तरीकृत परीक्षा, मूल्याङ्कनको अवधारणा, उद्देश्य, प्रकारहरू, मूल्याङ्कनका साधनहरू र प्रयोग र प्राथमिक तहमा प्रयोग हुने मूल्याङ्कनका विधि तथा प्रक्रियाहरू
- ३.४ मूल्याङ्कनका अन्य साधनहरू: अवलोकन, श्रेणीमापन, रुजु सूची, संचित अभिलेख, घटनावृत्त अभिलेख र कार्य संचयिका

#### एकाइ चार: नेपाली भाषा शिक्षण

- ४.१ भाषिक सीप शिक्षण: भाषिक सीप (सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइ) सम्बद्ध शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप र शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग, पढाइका तत्वहरू (ध्वनि सचेतना, लेख्यवर्ण सचेतीकरण, शब्दभण्डार, पढाइ प्रवाह, बोध र लेखाइ)
- ४.२ नेपाली भाषामा पद्य र गद्यको शिक्षण: परिचय, प्रयोजन, शिक्षण विधि तथा शिक्षण क्रियाकलाप र भाषिक सीप विकासमा विधा शिक्षणको भूमिका
- ४.३ व्याकरण शिक्षण: वर्णविन्यास तथा लेख्य चिन्हको परिचय, प्रयोग, शब्दकोष प्रयोग, शब्द भण्डार र उखान टुक्रा, शब्द रचना, वाक्य रचना र वाक्यान्तरण
- ४.४ नेपाली भाषा शिक्षणमा प्रयोग गरिने शिक्षण विधिहरू तथा मूल्याङ्कनका प्रचलित युक्ति तथा साधनहरू
- ४.५ बोध अभिव्यक्ति र सिर्जनात्मक लेखन: अनुलेखन, श्रुतिलेखन, अनुच्छेद लेखन, बुँदा लेखन, सारांश लेखन, चिट्ठी लेखन, निवेदन, शुभकामना कार्ड, निमन्त्रणा कार्ड, वादविवाद र संवाद लेखन

#### एकाइ पाँच: सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा

- ५.१ सामाजिक अध्ययन: परिचय र महत्व, एकीकृत पाठ्यक्रममा मेरो सेरोफेरो र शिक्षण
- ५.२ समाज र संस्कृति: समाज, संस्कृति र मानवीय सम्बन्ध तथा सामाजिक समस्या, कारण र समाधानमा सरकारी र गैरसरकारी निकायहरूको भूमिका
- ५.३ हाम्रो पृथ्वी र भूगोल: पृथ्वीको परिचय र बनोट, विश्व मानचित्रमा नेपालको अवस्थिति, नेपालको भौगोलिक र प्रशासनिक विभाजन
- ५.४ ऐतिहासिक गतिविधि: नेपालको प्राचीनकाल लिच्छवी काल र मल्लकालको सामान्य जानकारी, आधुनिक नेपालको निर्माणमा पृथ्वीनारायण शाहको योगदान, वि.सं. २००७ सालको क्रान्तिका उपलब्धी, नेपालमा सङ्घीय गणतन्त्रको परिचय र विशेषता
- ५.५ नागरिक सचेतना र मानव मूल्य शिक्षा: नागरिक शिक्षा, नागरिकका मौलिक हक र अधिकार, सामाजिक मूल्य र मान्यताहरू र मूल्यमा आधारित शिक्षा, नेपालको राज्य संरचना (सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय निकाय) र स्थानीय तहहरूको गठन प्रक्रिया तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

## खण्ड ख

### एकाइ छः अंग्रेजी भाषा शिक्षण

- 6.1 **Teaching Language Skills:** Teaching listening, teaching speaking, teaching reading and teaching writing
- 6.2. **Teaching Grammar:** Auxiliaries, tense, noun, adjective, preposition and article
- 6.3. **Comprehension Item Development:** Matching, fill in the blanks, multiple choice, and short answer question and puzzle box solving
- 6.4. **Language Function:** Introducing oneself, greeting, expressing needs, expressing experiences, expressing likes and dislikes, describing (people, place and things), requesting and responding
- 6.5 **Techniques for English Teaching:** Use of text book, preparing lesson plan, using language game, peer work, group work, use of classroom language

### एकाइ सातः गणित शिक्षण

- ७.१ ज्यामितिः समतलीय चित्रहरू त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्त सम्बन्धी ज्ञान तथा समस्या समाधान
- ७.२ अंकगणितः अंक र संख्याको ज्ञान, गणितका आधारभूत क्रियाहरू, भिन्न र दशमलब, प्रतिशत, समूहका प्रकार र क्रियाहरू, दूरी, परिमिति, क्षेत्रफल र आयतन, समय, मुद्रा र नापतौल
- ७.३ बीजगणितः बीजगणितीय अभिव्यञ्जनको जोड, घटाउ, गुणन, भाग, सरलीकरण तथा समीकरण
- ७.४ गणित शिक्षण सम्बद्ध विषयहरूः आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रममा गणितको स्थान र शिक्षण, गणित शिक्षण र शिक्षकको पेशागत विकासमा प्रविधिको प्रयोग

### एकाइ आठः विज्ञान तथा प्रविधि शिक्षण

- ८.१ विज्ञान अध्ययन, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिः विज्ञान अध्ययनमा खोज, अवलोकन र प्रयोग, लम्बाइ, चौडाइ, पिण्ड र समयको नाप, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि, विज्ञान शिक्षणमा सूचना र सञ्चार प्रविधिको प्रयोग
- ८.२ जीव र वातावरणः जीवको वर्गीकरण, जीवलाई असर पार्ने वातावरणीय तत्वहरू, जनावरको वर्गीकरण (ढाड भएका र ढाड नभएका), विरुवाहरूको वर्गीकरण (जमीनमा र पानीमा पाइने, फूल फुल्ने नफुल्ने, एक दलीय र दुई दलीय)
- ८.३ जीवन प्रक्रियाः जनावर र विरुवाका जीवन प्रक्रिया, विरुवाका विभिन्न भागहरू र तिनीहरूका कार्य, जनावर र विरुवामा हुने प्रजनन प्रक्रियाको सामान्य जानकारी
- ८.४ पदार्थ र शक्तिः पदार्थका प्रकार (पानी, हावा र चट्टान), पदार्थका भौतिक गुणहरू, शक्तिका विभिन्न स्वरूपहरू (परिचय, महत्व, स्रोतहरू र उपयोगिता)
- ८.५ अन्तरिक्षः सूर्य र सौर्य परिवार

## एकाइ नौ: स्वास्थ्य, शारीरिक शिक्षा तथा सिर्जनात्मक कला

- ९.१ व्यक्तिगत स्वच्छता तथा वातावरणीय सरसफाइ: व्यक्तिगत सरसफाइ, वातावरणीय सरसफाइ, फोहोर व्यवस्थापन तथा कुहिने फोहोरबाट जैविक मल निर्माण
- ९.२ प्राथमिक उपचार: परिचय, महत्व, पारिवारिक र सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा, घर, विद्यालय र खेल मैदानमा हुने दुर्घटना, प्राथमिक उपचार तथा दुर्घटनाबाट बच्ने उपायहरू, धुम्रपान, मध्यपान र लागू पदार्थको दुर्व्यसनबाट व्यक्ति, परिवार र समाजलाई पर्ने असर र यसबाट बच्ने उपाय
- ९.३ शारीरिक शिक्षाका आधारभूत सीपहरू: गतिशील अवस्थाका सीपहरू (दौड, रिलेखेल, हाइजम्प, लङ्जम्प आदि), स्थिर अवस्थाका सीपहरू, साधारण तथा स्थानीय खेलहरू, कवाज र शारीरिक व्यायाम, योग, योगासन र योगाभ्यास
- ९.४ सिर्जनात्मक कला: परिचय र महत्व, एकीकृत पाठ्यक्रममा सिर्जनात्मक कलाको समावेशीकरण, दृश्यकला र सङ्गीत कलाभिन्न पर्ने विषयवस्तुहरूको सामान्य परिचय र उद्देश्य, विषयवस्तु र पाठ्यभार

## एकाइ दश: भाषा/ पाठ्यक्रम

- १०.१ पाठ्यक्रम: अर्थ, परिभाषा, महत्व, तत्त्वहरू, पाठ्यक्रम निर्माणका आधारहरू र प्राथमिक तहको वर्तमान पाठ्यक्रम संरचना
- १०.२ स्थानीय पाठ्यक्रम: परिचय, महत्व र विद्यालय तहमा स्थानीय पाठ्यक्रम सम्बन्धमा भएको व्यवस्था
- १०.३ स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका प्रकृया र प्रयोग
- १०.४ स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन र सिकाइमा प्रभाव पर्ने तत्त्वहरू: जनशक्ति व्यवस्थापन, पाठ्यपुस्तक व्यवस्था, बहुभाषी समाज र भाषिक विविधता
- १०.५ नेपालमा मातृभाषा तथा स्थानीय भाषा सम्बन्धमा भएका नीतिगत प्रयास: संवैधानिक व्यवस्था, कानूनी र संरचनागत व्यवस्था

## विशिष्टीकरण तालिका

पाठ्यक्रम: एकीकृत

तह: आधारभूत (प्राथमिक)

| एकाइ          | विषय वस्तु                                    | प्रश्न | अङ्क |
|---------------|-----------------------------------------------|--------|------|
| <b>खण्ड क</b> |                                               |        |      |
| १             | शैक्षणिक योजना र कक्षा कोठा व्यवस्थापन        | १      | १०   |
| २             | बाल मनोविज्ञान                                | १      | ५    |
| ३             | शिक्षण विधि र विद्यार्थी मूल्याङ्कन           | १      | १०   |
| ४             | नेपाली भाषा शिक्षण                            | १+१    | १०+५ |
| ५             | सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षण          | १      | १०   |
| <b>खण्ड ख</b> |                                               |        |      |
| ६             | अङ्ग्रेजी शिक्षण                              | १      | १०   |
| ७             | गणित शिक्षण                                   | १      | १०   |
| ८             | विज्ञान तथा प्रविधि शिक्षण                    | १      | १०   |
| ९             | स्वास्थ्य, शारीरिक शिक्षा तथा सिर्जनात्मक कला | १+१    | ५+५  |
| १०            | भाषा/ पाठ्यक्रम                               | १      | १०   |
| <b>जम्मा</b>  |                                               | १२     | १००  |

### द्रष्टव्य

- १ पाठ्यक्रमलाई दुई खण्डमा विभाजन गरिएको छ।
- २ प्रत्येक एकाइबाट ५ वा १० अङ्कभरका प्रश्न सोधिने छ।
- ३ प्रत्येक खण्डको लागि अलग अलग उत्तरपुस्तिका प्रयोग गर्नुपर्नेछ।
- ४ लिखित परीक्षाको माध्यम नेपाली वा अङ्ग्रेजी वा दुबै हुनेछ तर भाषा विषयको हकमा सोहि भाषा हुनेछ।
- ५ यो पाठ्यक्रम २०७७।०३।२७ गतेदेखि लागू हुनेछ।